משנה · אחרונים · יש סדר למשנה · סדר זרעים

יש סדר למשנה על משנה מעשרות

רבי ישעיה פיק ברלין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יש סדר למשנה על משנה מעשרות

רבי ישעיה פיק ברלין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יש-סדר-למשנה-על-משנה-מעשרות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ד 4
פרק ג 5
משנה י 5

פרק א

משנה א

הר"ב ד"ה **כלל אמרו וכו' ונשמר וכו' וגדולו מן הארץ וכו' וכל הני ילפינן מקרא דכתיב עשר וכו' זרעך המיוחד לך וכו'**. פשטן דברי הר"ב נראה זה שכתב ילפינן מקרא וכו' א"כ כל הני דתנן במשנה דין דאורייתא הוא. אבל דע כי כבר האריכו תו' ר"ה י"ב. ובבכורות נ"ד. וכן האריך הר"ש דכל זה אינו אלא מדרבנן ומה דאי' בספרי ובירושלמי דדרשי לה מקראי אינו אלא אסמכתא אבל מן התורה אינו חייב בתרומה ובמעשרות אלא דגן ותירוש ויצהר וכן דעת ס' החינוך מצוה שס"א וכן דעת הראב"ד פ"ט מהל' מעשר וכן דעת רש"י קדושין ג' ואולי הר"ב נטה בזה אחר דעת הרמב"ם ריש פ"ב מהלכות תרומות דכל פירות האילן חייב במעשר מן התורה. וס"ל דדרש הספרי דרשה גמורה היא ויתר ביאור בזה עמ"ש בס"ד מ"ה פ"א דע"ז:

משנה ד

הר"ב ד"ה **ובירק וכו' ובפירות האילן התפוחים והאתרוגין חייבין בין גדולים בין קטנים וכו' והן נאכלין בין גדולים בין קטנים**. ר' שמעון פוטר את האתרוגין בקטנן דס"ל שאין נאכלים קטנים ולא הוי תחלתן אוכל וכו' ע"ש בסוגיא דסוכה ל"ו אתרוג הבוסר ר' עקיבא פוסל וחכמים מכשירין אמר רבה ר' עקיבא [דאמר דעד גמר בישולי' לא הוי אתרוג פרי. רש"י] ור' שמעון אמרו דבר אחד ר' עקיבא הא דאמרן. ר' שמעון מאי היא דתניא ר"ש פוטר את האתרוגים בקוטנן (מן המעשרות. רש"י) אמר לו אביי דילמא לא היא ע"כ לא קאמר ר"ע הכא דבעינן הדר וליכא אבל התם כרבנן ס"ל [דחייבין במעשר דפרי הוא ותחלתן וסופן אוכל. רש"י] א"נ ע"כ לא קאמר ר"ש התם אלא דכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה [פרי העשוי לצמוח ולא משכחת לה אלא בבשל כל צרכו וכו'. רש"י] אבל הכא כרבנן ס"ל ותו לא מידי [אין לדון אחר דבר זה דלא סבר ר"ש כר"ע ולא ר"ע כר"ש. רש"י] וכתבתי בתיקוני כלי שרת החסרון שלא נדפס המראה מקום דנשנית ר"ש פוטר את האתרוגין בקוטנן שהיא משנה ד' פ"א דמעשרות. גוררת עוד חסרון הניכר שנדפס דתני' וצ"ל דתנן. עכ"פ היוצא מן הסוגיא דסתם מסדר הש"ס ותו לא מידי כלומר דעיקר טעמא דר"ש משום קרא עשר תעשר כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה ובכן מי הכריח הר"ב לפרש דר"ש ורבנן פליגי במציאות אם אתרוגין בקוטנן נאכלין או לא דזה דבר נראה אם אוכלין אם לאו. ולמה נאדו מפירוש שהסכים סתמא דש"ס דאפילו ר"ש מודה דנאכל ואינו מכחיש לזה.

ולפיכך גבי אתרוג ס"ל כרבנן דכשר ושפיר איקרי לכם לדין אכילה שיש בו. רק גבי מעשר בעינן כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה [וטעם זה הר"ב בעצמו מפרש לה לעיל מ"ג גבי התלתן משתצמח וכו' ודרשינן לה מדכתיב עשר תעשר וכו' וכן בפ"א דחלה מ"ג גבי תבואה שלא הביאה שליש כתב הר"ב דפטורה מן המעשרות דכתיב עשר תעשר תבואת זרעך דבר שזורעים אותו וצומח] וכ"כ הר"ש טעמי' דר"ש דכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך כדרך שב"א מוציאין לזריעה ואתרוגין קטנים מן הנטועים צומחים אבל בתפוחים לא פליג דאע"פ שלא וכו' וטעמא דת"ק כדתני רישא כל שתחלתו אוכל וסופו אוכל ע"כ. וטעם הר"ב שלא פי' כסתמא דש"ס וכפי' הר"ש. וששתיק התי"ט מכל זה נעלם ממני. ונסתר מנגד עיני׃

פרק ג

משנה י

ובערי מקלט הכל הולך אחר הנוף ובירושלים הכל הולך אחר הנוף וכו'. ע"ש בסוגיא דמכות י"ב ורמי ממעשר אמעשר דתנא בירושלים הלך אחר הנוף ובערי מקלט הלך אחר הנוף. וכתבתי בתכ"ש דצ"ל דתנן בירושלים וכו' והיינו משנה דהכא. דאין לומר דברייתא היא דתיקשה למה הניח המשנה ומייתי ברייתא. [ואע"ג דהקדים המאוחר ואיחר המוקדם ולא מייתי לה כסדר הנשנית במשנה. מ"מ ברור דהמכוון על המשנה. ובע"כ שינוי הסדר לא מעכב הכא נמצא לפעמים כמו הני שהארכתי במקומות אחרים]. ובמסורת הש"ס נדפס על הגליון שם. יורה כאילו היא במעשר שני פ"ג שציין לעיל מזה על דמייתי הש"ס אילן שהוא עומד וכו'. וטעות הוא אלא מקומו הראוי לה היא פ"ג דמעשרות מ"י דהכא. ומ"ש רש"י י"ב ד"ה באילן הלך אחר נופו וכו' ובריייתא ר' יהודה היא וכו' ע"ש. אע"ג דקאי על המשנה נקט רש"י לישנא ברייתא ואל תתמה על זה כי כך נמצא פעמים הרבה דקרי לברייתא בשם משנה [לבד מהיכא דאיתמר במשנתינו אתי לאפוקי ברייתא] וה"ה איפכא. ע' רש"י מגילה ט' ד"ה גופן וכו' ובריייתא וכו' והיא משנה ה' פ"ד ידים. וכן רש"י בשבת צ"ו ד"ה אחד המרבה כתב רש"י ברייתא היא. אע"ג דהיא משנה סוף מנחות. ומצאתי בשם גופי הלכות דקרא לפעמים בגמרא למתניתין בשם ברייתא כלומר משנה חיצונית וכה"ג בריש פ"ג דשבועות י"ט כך דפריך ממתני' דהתם אמתני' דפ"ב דנדרים. וקרי להאי דנדרים ברייתא מלשון ברא במקום אחר. ע"כ. וכתבתי בגליון ריש סוגיו' התלמוד הנדפס בכרך ברכות. דמ"ש בשם הרא"ש בב"ק ע"ה ע"ב. לא מצאתי. גם ראי' משבועות שכתב. אמנם תוס' בשבועות י"ט מחקו מלת ברייתא׃